

Vartotojų apsaugos paskaitos

Dr. Danguolė Bublienė
2013

Situacijos

- Asmuo sudarė indėlio sutartį. Nurodykite, ar būtų pagrindo šią sutartį laikyti vartojimo sutartimi
- Asmuo sudarė įdarbinimo tarpininkavimo paslaugų sutartį. Nurodykite, ar būtų pagrindo šią sutartį laikyti vartojimo sutartimi
- Asmuo sudarė studijų sutartį, pagal kurią pats mokės valstybiniam universitetui už studijų paslaugas pagal pasirinktą studijų programą. Ar yra pagrindo tokią sutartį laikyti vartojimo sutartimi?

3 tema. Vartotojo samprata

5 tema. Vartojimo sutartis

Vartotojo samprata (teisės aktuose ir teismų praktikoje ir teisės doktrinoje). Vartotojas kaip teisinių santykių subjektas. Vartotojas kaip sutartinių teisinių santykių subjektas.

Vartojimo sutarties samprata. Vartojimo sutarties skirtumai nuo komercinės sutarties.

Vartojimo sutarties samprata (I)

- Vartojimo sutarties institutas – pagrindas vartotojų apsaugos ideologijai ir vartotojų apsaugos teisei
- Tai institutas grindžiamas silpnesnės šalies apsaugos principu
- Teisės aktuose dažniausiai nepateikiama šios sutarties samprata, bet pateikiama subjektų samprata
- Apibrėžiama per subjektą – vartojimo sutartys, komercinės sutartys, kitos civilinės sutartys

Vartojimo sutarties samprata (II)

- Tai sutartis tarp vartotojo ir verslininko
- Vartotojas priešingybė verslininkui
- Kas yra vartotojas?
- Kas yra verslininkas?

Vartojimo sutarties samprata (III)

- Tai nėra atskira sutarties rūšis
- Tai atskira sutarčių grupė, į kurią patenka daug sutarties rūšių, turinčios požymių, būdingų šiai sutarčių grupei

Vartojimo sutarties samprata (IV)

- *Vartojimo sutartis* yra sutartis tarp fizinio asmens (vartotojo), kuris sudaro sutartį tikslais, visiškai ar daugiausiai nesusijusiais su verslo veikla, ir kito asmens (verslininko), kuris sudaro sutartį tikslais, susijusiais su verslo veikla.

Darbo sutartis – vartojimo sutartis?(I)

- Darbo sutartis priskirtina prie ūkinės ir profesinės abiejų šalių veiklos ir todėl trūksta vartotojui priskirtinų savybių
- Diskutuotina:
 - Vartotojo apsaugos koncepcija, atsižvelgiant į vartotojo vaidmenį rinkoje, būdinga ir darbo teisei, nes darbuotojas – nuskriaustojo – silpnesnės šalies padėtyje
 - Darbuotojas sudarydamas sutartį siekia patenkinti savo asmeninius poreikius (tuo pačiu šeimos bei namų ūkio poreikius)

Darbo sutartis – vartojimo sutartis?(II)

- Anglijos patirtis įvairi:
 - Anglijos teismai darbuotojus laikė tiek vartotojais, tiek verslininkais (atitinkamai darbo sutartis verslo sutartimis)
 - Anglijos Teisės komisija nusprendė, kad darbo sutartims yra taikoma pakankama kontrolė, todėl joms nebūtina taikyti vartotojams taikomos apsaugos
 - Anglijos darbo teisės specialistų nuomonė šiuo klausimu buvo skirtinga:
 - vieni darbo sutartį laikė atskira sutarties rūšimi, tačiau laikėsi nuomonės, kad tam tikra kontrolė galėtų būti taikoma
 - kiti – manė, kad verta darbuotojams teikiamą apsaugą išplėsti tiek, kiek ji taikoma ir vartotojams. Ypač, jų nuomone, tokia apsauga yra būtina, kai darbuotojams yra teikiamos papildomos paslaugos, pvz., sveikatos priežiūros ar draudimo, kelionių ir pan.
 - Treti - manė, kad darbo sutarčiai taikoma pakankama apsauga ir sutarties sąlygų kontrolė, todėl papildoma apsauga nėra būtina).

Darbo sutartis – vartojimo sutartis?(III)

- Pagal Vokietijos CK 13 straipsnį vartotojas „kiekvienas fizinis asmuo, kuris sandorius sudaro tikslu, kuris nėra priskiriamas nei jo verslo, nei jo savarankiškai profesinei veiklai“
- Vartojimo sutartimi bus laikomos sutartys, kurios susijusios su nesavarankiška profesine veikla, bet pagal savo tikslus turi vartojimo sutarties požymius, tai reiškia vartojimo sutartimi yra laikoma ne tik tokia sutartis, kuri nėra tiesiogiai susijusi su nesavarankiška profesine veikla, tačiau ir ta, kuri tiesiogiai susijusi su nesavarankiška profesine veikla, pavyzdžiui, darbo drabužių pirkimas, tobulinimosi kursų pirkimas, sveikatos priežiūros paslaugų sutartis siekiant atstatyti darbinį pajėgumą

Vartojimo sutarčių atskyrimas nuo komercinių

- Subjektas (sutarties šalis)
- Sutarties tikslas
- Sutarties dalykas (objektas) – reikšmingas, kiek jis gali būti susietas su sutarties tikslu (jei nėra nurodyta konkretaus paskolos naudojimo tikslo, sutarties pobūdis vertintinas atsižvelgiant į įkeisto turto pobūdį bei naudojimą (LAT CBS 2012 m. kovo 1 d. nutartis Nr. 3K-3-65/2012 AB SNORAS v Ž.V.)

Vartotojo samprata

- Sąvoka „vartotojas“ gali turėti įvairią prasmę skirtingame kontekste
- Ekonomistai ir sociologai yra išvystę savitą vartotojo sąvokos sampratą

Vartotojo samprata ES teisėje (I)

- Europos Sąjungoje yra išvystyta sava vartotojo koncepcija, kuri yra aiškinama savarankiškai, nepriklausomai nuo nacionalinės teisės (autonominis Europos Sąjungos teisės aiškinimas)
- Nors Europos Bendrijos teisėje nėra pateiktos visiškai vieningos vartotojo sąvokos, tačiau vis tik galima išskirti bendruosius jos bruožus
- Briuselio konvencija dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo - pirmasis dokumentas, kuriame pirmą kartą Europos Sąjungos teisės aktų lygmeniu buvo apibrėžta vartotojo sąvoka
- Vėliau ši sąvoka buvo įtvirtinta Romos konvencijoje
- Vartotojo apibrėžimas yra panašus tiek Romos konvencijoje, tiek Briuselio konvencijoje

Vartotojo samprata ES teisėje (II)

- Vartotojo sąvoka taip pat yra pateikta daugelyje vartotojų apsaugos direktyvų - visos direktyvos, išleistos po 1985 m., vartotojo sąvoką perėmė iš Briuselio konvencijos beveik *verbatim*
- Tendencija - tiek tarptautinėje teisėje, tiek ES teisėje formuoti vienodą vartotojo sampratos koncepciją
- Nors skirtingos gramatinės konstrukcijos - apibendrinus daugumoje vartotojų apsaugos direktyvų naudojamą vartotojo sampratą - vartotojas yra apibrėžiamas kaip fizinis asmuo, kuris sutartį sudaro ne verslo tikslais

Vartotojo samprata ES TA (I)

- 1985 m. gruodžio 20 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyvos 85/557/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose (OJ L 1985 372/31)
- 1990 m. birželio 13 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 90/314/EB dėl kelionių ir organizuotų išvykų paketų (OJ L 1990 158/61)
- Nesąžiningų sąlygų direktyva
- 2 str. nustato, kad vartotojas - tai fizinis asmuo, sandoriuose, kuriems taikoma ši direktyva, veikiantis tikslais, kuriuos galima laikyti *nesusijusiais su verslu ar profesija*
- vartotoją apibrėžia daug plačiau ir vartotoju laikomas asmuo, kuris perka ar sutinka pirkti paketą (pagrindinis sutartį pasirašęs asmuo) arba bet kuris kitas asmuo, kurio vardu pasirašęs asmuo sutinka pirkti paketą (kiti naudos gavėjai) arba bet kuris asmuo, kuriam pagrindinis sutartį pasirašęs asmuo arba be kurio naudos gavėjas perduoda paketą (kelionių paketą perimantis asmuo), kitaip tariant vartotojas suprantamas ne pagal siekiamą tikslą sutarties atžvilgiu, bet vartotojas iš esmės suprantamas kaip keleivis.
- vartotoją kaip fizinį asmenį, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva veikia *ne savo verslo, prekybos ar profesijos tikslais*.

Vartotojo samprata ES TA (II)

- 1994 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/47/EB dėl pirkėjų apsaugos, susijusios su teisės tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis pirkimo sutarčių tam tikrais aspektais (OJ L 1994 280/83) (**negalioja**)
- Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OJ L 1997 144/19),
- 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/6/EC dėl vartotojų apsaugos, žymint vartotojams siūlomų prekių kainas (OJ 1998 L 80/27)
- 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų aspektų 1999/44/EB (OJ L 1999 171/12)
- 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/65/EB dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvą 90/619/EEB ir direktyvas 97/7/EB ir 98/27/EB (OJ L 2002 271/16)
- 2 str. apibrėžia ne vartotoją kaip tokį, bet pirkėją, kurio samprata atitinka esminius vartotojo požymius: pirkėjas – bet koks fizinis asmuo, kuris sudaro direktyvoje aptariamus sandorius *su savo profesinėmis galimybėmis nesusijusiais tikslais*
- 2 str. vartotoją analogiškai apibrėžia kaip Nesąžiningų sąlygų direktyva (vartotojas tai bet koks fizinis asmuo, kurio veikla dėl sutarčių, kurioms taikoma ši direktyva, yra *nesusijusi su jo komercine ar profesine veikla*)
- 2 str. vartotoją apibrėžia kaip fizinį asmenį, perkantį prekes, *nesusijusias su jo verslu ar profesija*
- 1 str. vartotoją vėlgi analogiškai apibrėžia kaip Nesąžiningų sąlygų direktyva (vartotojas reiškia bet kurį fizinį asmenį, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, *veikia su jo prekyba, verslu ar profesija nesusijusiais tikslais*)
- taip pat analogiškai apibrėžia vartotoją (vartotojas – bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse sudaromose per ryšio priemones, reglamentuojamose šios direktyvos, *veikia su jo prekyba, verslu ar profesija nesusijusiais tikslais*).

Vartotojo samprata ES TA (III)

- Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/29/EB 2005 m. gegužės 11 d. dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 ("Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva")
- 2009 m. sausio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/122/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su kai kuriais pakaitinio naudojimosi, ilgalaikio atostogų produkto, pardavimo ir keitimosi sutarčių aspektais (OL 2009 L 33, p. 10).
- Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. spalio 25 d. direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L304/72) (Vartotojų teisių direktyva)
- 2 a) str. "vartotojas" – bet kuris fizinis asmuo, kuris komercinėje veikloje, kuriai taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslo, nesusijusiu su jo *prekyba, verslu, amatu arba profesija*
- 2 str. e) – vartotojas - fizinis asmuo, kuris veikia siekdamas tikslo, kurie nėra susiję su jo *prekyba, verslu, amatu arba profesija*
- 2 str. 1) p – vartotojas – kiekvienas, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas *tikslo, nesusijusiu su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija*

Vartotojo samprata Vartotojų teisių direktyvos projekte

- vartotojas – fizinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, *nesusijusių su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija*
- Sutartys sudaromos per tarpininką - prieš sudarant sutartį, tarpininkas praneša vartotojui veikia kito vartotojo vardu ar labui ir kad sudarytoji sutartis turėtų būti laikoma ne vartotojo ir prekiautojo sutartimi, o dviejų vartotojų sutartimi, todėl ji nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį. Jei tarpininkas nevykdo šios prievolės, laikoma, kad sutartis sudaryta jo vardu

Vartotojo sampratos požymiai

- vartotojas yra apibrėžiamas negatyviuoju būdu (*negative definition or negative description*), bet ne pozityviuoju būdu (*positive definition or positive description*)
- vartotojo apibrėžimas yra abstraktus ir remiasi vartotojo vaidmeniu rinkoje

Negatyvusis v. Pozityvusis apibrėžimas (I)

- Vartotojas – fizinis asmuo, kuris sutartį sudaro **ne verslo tikslais**
- Vyrauja negatyvusis apibrėžimas (įskaitant ir ES VN teisėje)
- Pozityviuoju būdu vartotojo samprata yra pateikta tik Jungtinių Tautų konvencijoje „Dėl tarptautinio prekių pirkimo – pardavimo sutarčių“ (2 (a) str. nustato, kad konvencija netaikoma „prekių, kurios perkamos asmeniniam, šeimos ar namų ūkio naudojimui, išskyrus atvejus, kai pardavėjas bet kuriuo metu iki arba sutarties sudarymo momentu nežinojo ar neturėjo žinoti, kad prekės perkamos tokiam naudojimui;“)

Negatyvusis v. Pozityvusis apibrėžimas (II)

- Naudotinas apibrėžimas kuris yra platesnis – siekis apginti silpnesnę šalį
- Pozityvusis apibrėžimas apima ne visus ribinius atvejus
- ETT sprendime *Johann Gruber v Bay Wa AG* pateiktą negatyvųjį vartotojo sampratos apibrėžimą panaudojo kaip argumentą vartotojo sampratos koncepcijai susiaurinti, bet ne išplėsti – tai, kad vartotojo samprata pateikta negatyviuoju būdu teismas laikė papildomu argumentu, jog sutartys dvigubo naudojimo tikslu negali patekti į vartojimo sutarties koncepciją

Vartotojo samprata remiasi vartotojo vaidmeniu rinkoje

- Vartotojo apibrėžimas abstraktus
- Vartotoju gali būti kiekvienas asmuo, tai nėra atskirai apibrėžta asmenų grupė
- Vienas ir tas pats asmuo gali tuo pačiu metu būti ir vartotoju, ir verslininku, tačiau toje pačioje sutartyje tik vienu ar kitu
- Abstrakti prezumpcija – asmenys, kurie sudaro sutartis ne verslo tikslais preziumuojami silpni ir neturinčiais patyrimo

Vartotojo sampratos požymiai

- Subjektyvusis požymis
- Objektyvusis požymis

Subjektyvusis požymis

- Vartotojas – fizinis asmuo
- *Vartotojas - juridinis asmuo – ne pelno organizacija?*
- *Vartotojas – smulkus ar vidutinis verslininkas ar verslininkas, kuris užsiima neįprasta jam verslo veikla?*

Vartotojas juridinis asmuo/ne pelno organizacija?

- Vyraujantis argumentas pozicijai - yra situacijų, kai tokie asmenys yra tokioje pačioje padėtyje kaip vartotojai: jie yra nepatyrę reikiamoje srityje, neturi pakankamai žinių ir informacijos, todėl jų derybinės galios yra tokios pačios kaip vartotojo
- ETT nėra nagrinėjusi tokio klausimo, tačiau ETT atsisakė vartotojo sampratą išplėsti jai priskiriant juridinius asmenis, laikydamasis formaliosios teisės suformuotų vartotojo požymių, kita vertus ETT palaiko ir remiasi silpnesnės šalies apsaugos principu atsisakydamas vien tik pažodinio Europos Sąjungos teisės aiškinimo

Vartotojas – smulkus ar vidutinis verslininkas ar JA, kuris užsiima neįprasta jo verslui veikla? (I)

- Prezumpcija, kad asmuo, kuris užsiima verslo veikla ar kuris nori pradėti verslo veiklą, turi reikiamų žinių (informacijos), patyrimo, derybinių įgūdžių
- Verslo veikla reiškia ne tik tam tikrą verslo riziką, bet ir riziką, kad reikiamu momentu gali trūkti žinių, kurios būtinos verslo veiklos sandoriams sudaryti
- Teisės tikslas neturėtų būti apsaugoti verslininkus nuo jų pačių nekompetentingumo

Vartotojas – smulkus ar vidutinis verslininkas ar JA, kuris užsiima neįprasta jo verslui veikla? (II)

- Teisės tikslas neturėtų būti apsaugoti verslininkus nuo jų pačių nekompetentingumo (nežinojimo)
- ETT atsisakė plėsti vartotojo sampratą, tačiau nurodė, jog minimalaus harmonizavimo pobūdis leidžia nacionalinei teisei išplėsti vartotojo sampratą verslininko atžvilgiu
- ES VN praktika yra skirtinga

Kiti atvejai (situacijos)

- Įmonė sudarė su draudimo bendrove draudimo sutartį, kur apdraustasis yra jos darbuotojas. Vartojimo sutartis?
- Sutartis sudaryta tarp dviejų fizinių asmenų, bet vienas fizinis asmuo yra atstovaujamas komercinio agento. Vartojimo sutartis?
- Įmonė sudarė sutartį dėl atitinkamų produktų pirkimo pardavimo, tačiau produktus naudojo fiziniai asmenys. Vartojimo sutartis?

Objektyvusis požymis

- Verslininko žinojimas
- Tikslas pasikeitimas
- Dvigubo naudojimo tikslas

Verslininko žinojimas

- Objektyvus v Subjektyvus kriterijus
- Nei Briuselio konvencija, nei Romos konvencija, nei ES vartojimo sutarčių teisės direktyvos apibrėžiant vartotojo sampratą nesiremia subjektyviuoju požymiu - nėra nukreipiama į tai, kad kita šalis turi ar turėjo žinoti apie šalies laikomos vartotojo privataus naudojimo tikslą, tačiau pateikiami tik abstraktūs vartotojo požymiai
- *Gruber v Bay Wa AG* sprendime nurodyta, kad verslininko žinojimas neturi reikšmės vertinant sutartis sudaromas dvigubo naudojimo tikslu
- Vienos konvencijoje yra numatyta, jog Vienos konvencija netaikoma sutartims, kai fizinis asmuo perka prekes savo asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, jeigu pardavėjas bet kuriuo metu prieš ar sudarant sutartį nežinojo ar neturėjo žinoti, kad prekės perkamos bet kokiam tokiam naudojimui
- “Žinojimo” aspektas tampa svarbiu sutartyse su dvigubo naudojimo tikslu

Tikslo pasikeitimas

- Asmens tikslai (o tuo pačiu ir jo statusas) yra apsprendžiami sutarties sudarymo momentu
- Jei asmens tikslai sutarties sudarymo momentu bus susiję ne su verslo veikla, jis bus laikomas vartotoju ir jokie tikslo pasikeitimai, kai sutartis lieka tarp tų pačių sutarties šalių nekeičia nei sutarties rūšies, nei asmens statuso, pvz., asmuo pirko daiktą asmeniniams poreikiams tenkinti, tačiau vėliau tą patį daiktą pradėjo naudoti verslo tikslams ir atvirkščiai, asmuo pirko daiktą verslo poreikiams, vėliau jį padėjo naudoti asmeniniams poreikiams
- Teisių perleidimas įtakoja?

Tikslo pasikeitimas (situacijos)

- Vartotojas savo teises pagal sutartį perleido akcinei bendrovei. Ar akcinė bendrovė turi tas pačias teises pagal sutartį?
- Verslininkas savo teises ir pareigas perleido fiziniam asmeniui, neužsiimančiam verslo veikla. Ar kita sutartis šalis vis dar turi vartotojui nustatytas teises ir pareigas?

Tikslo pasikeitimas – ETT praktika

- ETT 1993 m. sausio 19 d. sprendimas byloje C-89/91, *Shearson Lehman Hutton Inc. v. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen GmbH* (1993) ECR I-3767
 - Briuselio konvencijos išimtinės normos taikomos tik privatiems galutiniam vartotojams, neužsiimantiems verslo ar profesine veikla, kurie yra įpareigojami vienos iš sutarčių, numatytų Briuselio konvencijos 13 str ir kurie pagal 14 str yra **ieškinio šalis**
 - Ieškinį šioje byloje pateikė ne privatus asmuo, bet įmonė – fizinio asmens teisių perėmėja
 - ETT pritarė Generalinio advokato nuomonei, jog Briuselio konvencija **saugo vartotojus tik tada, kai jie asmeniškai yra ieškovai ar atsakovai teismo procese**

Dvigubo naudojimo tikslas (situacija)

- Notaras nusipirko kompiuterį, kurį naudoja tiek profesiniams tikslams, tiek asmeniniams. Vartojimo sutartis?

Dvigubo naudojimo tikslas (požymiai)

- Giuliano/Lagarde ataskaitoje yra nurodyta, kad Romos konvencijos 5 str. tikslas yra ginti silpnesniąją šalį. Šioje ataskaitoje yra nurodyta, kad sutartį dvigubo naudojimo tikslu galima laikyti vartojimo sutartimi, kai viena šalis **žymiu mastu** (angl. – *to a significant extent*, vok. - *im Wesentlichen*) veikia ne verslo ar profesinės veiklos tikslu (už šios veiklos ribų).
- Kai kurie autoriai pateikia nuomonę, jog kai sutartis yra dalinai susijusi su prekyba, verslu ar profesija, tokiu atveju vartotojų apsaugos direktyvos turi būti taikomos, jeigu asmuo veikia „**visų pirma** už savo prekybos ar profesijos ribų“ (angl. - *primarily outside his trade or profession*) (angl. - *primarily outside his trade ar profession*)
- Anglijoje Teisės komisija įstatymo projekte, apjungiančiame teisės aktus reguliuojančias nesąžiningų sąlygų kontrolę, pasiūlydama vartotojo ir verslininko sąvokas, kartu jose sprendė ir dvigubo naudojimo problemą
 - Vartotojas - asmuo, kuris sudaro sutartį tikslais visiškai ar daugiausiai nesusijusiais su verslu (angl. - *wholly or mainly for purposes unrelated to a business*)
 - Verslininkas – asmuo, kuris sudaro sutartį tikslais visiškai ar daugiausiai susijusiais su jo verslu (angl. – *wholly or mainly related to his or her business*)

Dvigubo naudojimo tikslas – ETT (I)

- ETT 2005 m. sausio 20 d. sprendimas byloje C- 464/01 *Johann Gruber v Bay Wa AG* (2005), ECR I – 3767
- Iš Briuselio konvencijos straipsnių išplaukia, jog apsauga asmens, kuris preziumuojamas esantis silpnesnės šalies pozicijoje, sąlygoja, jog tokių taisyklių nauda negali tekti asmeniui, kuris sudaro sutartį iš dalies susijusiais su jo verslu ir profesija tikslais. Kitaip pabrėžė teismas, gali būti tik tada, jei atsižvelgiant į sutarties visumą *ryšys tarp sutarties ir verslo ar profesinės veiklos yra tiek nežymus, kad vaidina tik nereikšmingą vaidmenį tiekime, dėl kurio ir yra sudaryta sutartis*. Sprendžiant klausimą dėl privataus bei verslo tikslo santykio visiškai nereikšminga yra aplinkybė privataus tikslo dominavimas, nes tokiu atveju negalėtum laikyti, kad verslo tikslas yra nežymus.

Dvigubo naudojimo tikslas – ETT (II)

- ETT palaikė Generalinio Advokato nuomonę dėl to, kad kai yra sudaroma sutartis dvigubo naudojimo tikslu, lygybės principas reikalauja, jog asmuo būtų laikomas lygus kitai šaliai. Taigi jei vartojimo sutartimi laikyti ir tą sutartį, kurioje verslo tikslas nėra neįsakyti, tokiu atveju asmuo yra tokioje pat pozicijoje kaip ir kita sutarties šalis – verslininkas, o tai reiškia, kad specialiomis normomis garantuojama apsauga nebūtų pateisinama tokiam asmeniui

Dvigubo naudojimo tikslas – ETT (III)

- Bylos fabula - p Gruberis – ūkininkas, gyvenantis Austrijoje, sudarė sutartį su Bay Wa AG įmone dėl stogo dangos įsigijimo. Gruberis kartu su šeima gyvena name, kurį sudaro ūkininko gyvenamasis namas (šešiasdešimt du procentai viso grindų ploto), likusioji pastato dalis naudojama kaip kiaulidė bei pašarų sandėlys, taip pat atskirai buvo ūkiniai priestatai, kuriuose buvo kita kiaulidė, mašinų įrengimai ir pašarų sandėliai. Įmonė Bay Wa AG užsiėmė ūkine komercine veikla Vokietijoje, tačiau savo veiklą lankstinukų pagalba reklamavo ir Austrijoje. Gruberis apie šią įmonę sužinojo būtent iš tokių lankstinukų: jis paskambino įmonei ir norėjo sužinoti apie galimybes uždengti jo stogą stogo danga (nors lankstinukuose apie tokią prekę nebuvo užsiminta) ir tokios dangos kainas. Gruberis prisistatė vardu, paminėjo kur gyvena, tačiau neminėjo, kad yra ūkininkas. Įmonės darbuotojas paskambino Gruberiui, pateikdamas pasiūlymą, tačiau Gruberis pats norėjo pamatyti stogo dangą. Nuvykęs į įmonę jis pateikė rašytinį pasiūlymą, kartu informuodamas, kad jis yra ūkininkas ir kad jis nori uždengti ūkinio pastato stogą. Jis taip pat paminėjo, jog turi kitų pastatų, kurie iš esmės naudojami ūkininkavimo tikslais, tačiau jis nepateikė jokios informacijos apie tai, koks sandorio tikslas yra vyraujantis – privatus ar verslo tikslas. Kitą dieną Gruberis paskambino į įmonę ir akceptavo pasiūlymą, o įmonė nusiuntė faksu sutarties patvirtinimą Gruberio bankui. Jau baigiant padengti stogą Gruberis pastebėjo, kad stogo danga yra nevienodos spalvos. Gruberis pradėjo teismo procesą prieš pardavėją Austrijos teismuose remdamasis Briuselio konvencijos 13 str.

Vartotojo sampratos koncepcija ETT praktikoje –ETT bylos

- ETT 1978 m. birželio 21 d. sprendimas byloje C-150/77 *Societe Bertrand v Paul Ott Kg* (1978) ECR I-1189
- ETT 1993 m. sausio 19 d. sprendimas byloje C-89/91, *Shearson Lehman Hutton Inc. v. TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen GmbH* (1993) ECR I-3767
- ETT 1997 m. kovo 7 d. sprendimas byloje C-296/95 *Francesco Benincasa v Deltakit Sr* (1997), ECR I-3767
- ETT 1999 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje C-99/96 *Hans-Hermann Mietz v Intership Yachting Sneek BV* (1999), ECR I-2277
- ETT 2002 m. liepos 11 d. sprendimas byloje C- 96/00 *Rudolf Gabriel*, ECR I-06367
- ETT 2005 m. sausio 20 d. sprendimas byloje C- 464/01 *Johann Gruber v Bay Wa AG* (2005), ECR I – 3767
- ETT 1991 m. kovo 14 d. sprendimas byloje C-361/89 *Criminal Proceedings v Patrice Di Pinto* (1991), ECR I-1189
- ETT 1998 m. kovo 17 d. sprendimas byloje C-45/96 *Bayerische Hypotheken – und Wechelsbank AG v Edgar Dietzinger* (1998), ECR I-1199. ETT 2001 m. lapkričio 11 d. sprendimas bylose C-541/99 ir C-542/99 (2001) *Cape Snc v Idealservice Srl ir Idealservice MN RE Sas v OMAI Srl*, ECR I-9049

Vartotojo sampratos koncepcija ETT praktikoje – pagrindiniai teiginiai (I)

- Privatus galutinis vartotojas, kuris neužsiima verslo ar profesine veikla
- Vartotojas yra ginamas kaip sutarties šalis, kuri yra ekonomiškai silpnesnė ir mažiau patyrusi teisiniuose reikaluose
- Įmonė fizinio asmens teisių perėmėja nėra ginama ir ginami vartotojai, kurie (tiesiogiai) asmeniškai yra atsakovai ir ieškovai teisme
- Vartotojas yra apibrėžiamas pagal subjektyvų ryšį su vienu iš sutarties tikslų, siekiamo vienos iš sutarties šalių: tik šalis, kuri siekia tikslo, kuris nėra priskiriamas profesinei ar komercinei veiklai yra vartotojas

Vartotojo sampratos koncepcija ETT praktikoje – pagrindiniai teiginiai (II)

- Pati sutarties prigimtis ar tikslas lemia ar sutartis bus laikoma vartojimo ar komercine sutartimi
- Verslo tikslas sprendžiamas neatsižvelgiant, ar tokia veikla užsiimama ar siekiama tik užsiimti ateityje
- Verslo sandoriai, kuriems verslininkas neturi reikiamo patyrimo ir žinių laikomi verslo sandoriais. Kitaip tariant normalus, puikiai informuotas verslininkas supranta savo verslo vertę ir negalima remtis jo neapgalvojamu, nenumatymu ar paprasčiausiai netikėtumu

Vartotojo sampratos koncepcija ETT praktikoje – pagrindiniai teiginiai (III)

- Garantijos sutartis net sudaryta vienašalio sandorio pagrindu turi patekti į vartojimo sutarčių sampratą
- Trečiųjų asmenų prievolių užtikrinimas patenka į vartojimo sutarties sampratą, jei pagrindinė sutartis sudaryta ne verslo tikslais ir prievolės užtikrinimo sutartis sudaryta ne verslo tikslais
- Vartotojas negali būti juridinis asmuo

Vartotojo sampratos koncepcija ETT praktikoje – pagrindiniai teiginiai (IV)

- Dvigubo naudojimo tikslo atžvilgiu ETT pabrėžė, jog vartojimo sutartis gali būti, jei tik ryšys tarp sutarties ir verslo veiklos yra tiek nežymus, kad vaidina tik nereikšmingą vaidmenį sutartyje
- Jei nepateikiami kiti įrodymai teismas remiasi tais, kurie yra byloje ir veikia vartotojo labui
- Asmuo, kuris tuo remiasi, turi įrodyti, kad verslo tikslas yra nežymus (kitais tariant įrodinėjimo našta teks vartotojui)

ETT praktikos teiginių apibendrinimas

- Siauroji ir abstrakčioji vartotojo koncepcija, remiantis formaliosios teisės nustatytais požymiais vartotoju laikomas tik „tikrais“ vartotojas – privataus individo prasme (privatų galutinį vartotoją), kuris neužsiima verslu ar profesija
- Išimtinio pobūdžio normos aiškinamos siaurinamai, tačiau tuo pačiu atsižvelgiama į normų reguliavimo tikslą - apsaugoti ekonomiškai silpnesnę ir mažiau patyrusią sutarties šalį
- Sprendžiant klausimą dėl atitinkamų teisinių santykių priskyrimo vartojimo teisiniams santykiams teisės normų turinys aiškinamas plačiau, siekiant įgyvendinti silpnesnės šalies apsaugos principą

Verslininko sampratos požymiai

- Skirtingos sąvokos vartojamos - pardavėjas, tiekėjas, pardavėjas ar teikėjas, kreditorius, kelionių organizatorius ir pan.
- Bendrieji sampratos požymiai
 - Pozityvusis verslininko apibrėžimas
 - Verslininkas – tiek pasiūlos, tiek paklausos pusėje
- Subjektyvus ir objektyvus požymiai

Verslininko samprata ES TA (I)

- 1985 m. gruodžio 20 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyvos 85/557/EEB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su sutartimis, sudarytomis ne prekybai skirtose patalpose (OJ L 1985 372/31)
- 1990 m. birželio 13 d. Europos Bendrijų Tarybos direktyva 90/314/EB dėl kelionių ir organizuotų išvykų paketų (OJ L 1990 158/61)
- Nesąžiningų sąlygų direktyva
- 1994 m. spalio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/47/EB dėl pirkėjų apsaugos, susijusios su teisės tam tikru laiku naudotis gyvenamosiomis patalpomis pirkimo sutarčių tam tikrais aspektais (OJ L 1994 280/83)
- 2 str. nustato, kad pardavėjas tai fizinis ar juridinis asmuo, kuris konkrečiame sandoryje vykdo savo komercinę ar profesinę veiklą, ir kiekvienas kuris veikia pardavėjo vardu.
- pateikia kelionių organizatoriaus bei kelionių pardavimo agento sampratą.
- pateikia pardavėjo ar tiekėjo sampratą: bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva veikia tikslais, susijusiais su verslu, prekyba ar profesija.
- 2 str. apibrėžia pardavėją – tai bet koks juridinis arba fizinis asmuo, kuris sudaro šioje direktyvoje aptariamus sandorius atsižvelgiant į jo teisingumą, sukuria, perduoda arba įsipareigoja perduoti teises, kurios yra šių sutarčių objektas. Pastebėtina, kad ši direktyva pardavėjo sampratos nesieja su vykdoma komercine veikla ir manytina, kad pardavėju pagal šią direktyvą būtų net ir ne verslininkas

Verslininko samprata ES TA (I)

- 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (OJ L 1997 144/19)
- 1998 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/6/EC dėl vartotojų apsaugos, žymint vartotojams siūlomų prekių kainas (OJ 1998 L 80/27)
- 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl tam tikrų vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų aspektų 1999/44/EB (OJ L 1999 171/12)
- 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2002/65/EB dėl nuotolinės prekybos vartotojams skirtomis finansinėmis paslaugomis ir iš dalies pakeičianti Tarybos direktyvą 90/619/EEB ir direktyvas 97/7/EB ir 98/27/EB (OJ L 2002 271/16))
- 2 str. verslininką naudodamas „tiekėjo“ sąvoką panašiai apibrėžia kaip Nesažiningų sąlygų direktyva (tiekėjas – tai bet koks fizinis arba juridinis asmuo, kurio veikla dėl sutarčių, kurioms taikoma ši direktyva, yra susijusi su jo komercine ar profesine veikla).
- 2 str. verslininką apibrėžia kaip prekiautoją, kuris reiškia bet koki fizinį ar juridinį asmenį, parduodantį arba siūlantį parduoti jo verslo ar profesinės veiklos prekes.
- 1 str. pateikia tiek pardavėjo, tiek gamintojo sampratas. Pardavėjas pagal šią direktyvą reiškia bet kurį fizinį arba juridinį asmenį, kuris versdamasis prekyba, verslu ar profesija, pagal sutartį parduoda vartojimo prekes.
- naudoja tiekėjo sąvoką (tiekėjas reiškia bet koki fizinį ar juridinį asmenį, viešąjį ar privatų, kuris veikdamas savo komercinės ar profesinės veiklos ribose, yra sutartinių paslaugų naudojantis ryšio priemonėmis teikėjas

Verslininko samprata ES TA (II)

- Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/29/EB 2005 m. gegužės 11 d. dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje ir iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 84/450/EEB, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvas 97/7/EB, 98/27/EB bei 2002/65/EB ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 ("Nesąžiningos komercinės veiklos direktyva")
- 2009 m. sausio 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/122/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su kai kuriais pakaitinio naudojimosi, ilgalaikio atostogų produkto, perpardavimo ir keitimosi sutarčių aspektais (OL 2009 L 33, p. 10).
- Europos Parlamento ir Tarybos 2011 m. spalio 25 d. direktyva 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L304/72).
- 2 b) str. "prekybininkas" – bet kuris fizinis arba juridinis asmuo, kuris komercinėje veikloje, kuriai taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija, ar bet kuris asmuo, veikiantis prekybininko vardu arba jo naudai;
- 2 str. f) – *prekybininkas* - fizinis arba juridinis asmuo, kuris veikia siekdamas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija, ar bet kuris asmuo, veikiantis prekybininko vardu arba jo naudai
- 2 str. 20 p – prekiautojas – kiekvienas valstybės ar privačiai valdomas fizinis ar juridinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas *tikslų, susijusių su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija, įskaitant kiekvieną asmenį veikiantį prekiautojo vardu arba jo naudai*

Pozityvusis požymis

- Visose vartotojų sutarčių teisės direktyvose verslininkas skirtingai nuo vartotojo sampratos apibrėžimo yra apibrėžiamas pozityviuoju (teigiamuoju) būdu, tai yra apibrėžiant, kokia veikla jis turi užsiimti, o ne kokia neturi užsiimti

Verslininkas – pasiūlos/paklausos pusėje?

- Problema apibrėžiant verslininko sampratą
- Dažniausiai siejama su asmeniu, kuris parduoda prekes ar teikia paslaugas vartotojui
- Verslininkas - asmuo, kuris sutartyse su vartotoju, veikia tikslais susijusiais su jo prekyba, verslu ar profesija, nesvarbu, ar jis parduoda prekes ar jas perka, ar vartotoją ir paslaugų teikėją sieja teisiniai santykiai pagal vienašalį sandorį
-

Subjektyvusis požymis

- Fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie užsiima verslo veikla
- Viešieji juridiniai asmenys patenka?

Objektyvusis požymis

- Verslo veikla - prekybinė, komercinė, profesinė
- Diskusijos dėl profesinės veiklos
- Verslo veiklos požymiai: nuolatinumas, pelno siekimas

Nuolatinumas

- veikiantis tikslais, susijusiais su jo profesija, verslu ar prekyba“ ar „vykdydamas savo profesinę, verslo ar prekybos veiklą“?
- Parengiamieji verslo veiksmai?

Pelno siekimas

- Viešųjų JA problema
- „Pelnas v sąnaudų padengimas?”

Verslininko samprata pagal Vartotojų teisių direktyvą

- prekiautojas – fizinis arba juridinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija, arba asmuo, veikiantis prekiautojo vardu arba jo naudai

Verslininko samprata (apibendrinta)

- Asmuo, kuris santykiuose su vartotoju veikia tikslais, susijusiais su jo verslu

Vartojimo sutarties samprata Lietuvos teisėje (I)

- CK 1.39 str. – vartojimo sutartimi yra laikoma sutartis dėl prekių ar paslaugų įsigijimo, kurią fizinis asmuo (vartotojas) su prekių ar paslaugų pardavėju (tiekiu) sudaro su vartotojo verslu ar profesija nesusijusiu tikslu, t.y. vartotojo asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti
- Vartotojų teisių apsaugos įstatymas - Vartojimo sutartis – prekių ar paslaugų įsigijimo sutartis, su pardavėju ar paslaugų teikiu sudaroma su vartotojo verslu ar profesija nesusijusiu tikslu, t. y. vartotojo asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. (2 str. 14 d.)

Vartojimo sutarties samprata Lietuvos teisėje (II)

- Be kitų požymių, numatytas atlygintinumo požymis

Vartojimo sutarties samprata

Lietuvos teisėje (III)

- Vartojimo sutarties samprata neapima paslaugų finansuojamų iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžetų (VTAĮ 1 str. 3 d. - Šis įstatymas netaikomas švietimo ir socialinėms paslaugoms, finansuojamoms iš valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų, asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugoms, kurių išlaidos pagal įstatymus yra apmokamos (kompensuojamos) iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšų, aprūpinimui vaistais, taip pat vykdant teismų sprendimus; CK 6.725 str. 3 d.)

Vartojimo sutarties samprata

Lietuvos teisėje (IV)

- **Valstybinė vartotojų apsaugos strategija** - Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 1 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šis įstatymas netaikomas švietimo ir socialinėms paslaugoms, finansuojamoms iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų, asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros paslaugoms, kurių išlaidos pagal įstatymus apmokamos (kompensuojamos) iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ar savivaldybių biudžetų lėšų. Taigi yra tokių teisinių santykių sričių, kai fiziniai asmenys pagal vartotojų teisių apsaugą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas nelaikomi vartotojais. Tokiais atvejais jų teisės, nors *de facto* tapačios vartotojų teisėms, pažeidžiamos, bet negali būti ginamos naudojantis vartotojų teisių gynimo ne teismo tvarka mechanizmais. Todėl vartotojai, gaudami, pavyzdžiui, medicinos paslaugas iš valstybinių gydymo įstaigų ar švietimo paslaugas iš valstybinių mokyklų, negali apginti savo teisių taip, kaip jas gali apginti vartotojai, gaudami šias paslaugas iš privačių subjektų. Kita vertus, verslininkams tenka didesnė našta nei valstybės įstaigoms, nes galioja tam tikri vartotojų teisių apsaugos mechanizmai ir sudaromos nelygios sąlygos konkuruoti su valstybe ir teikti tokias pat paslaugas. Siekiant išspręsti šias problemas ir užtikrinti vartotojų teisių apsaugą *de facto* visuose vartojimo santykiuose, bus siekiama išplėsti vartotojo sąvoką. Siekiant tinkamai įvertinti numatomo reguliavimo padarinius, bus atliekamas tyrimas, kuris padės nustatyti vartotojo sąvokai išplėsti reikalingas teises ir ekonomines priemones.

Vartotojo samprata Lietuvos teisėje

- **VTAĮ - Vartotojas** – fizinis asmuo, kuris pareiškia savo valią pirkti, perka ir naudoja prekę ar paslaugą asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti.
- CK – 1.39 str. 1 d. – fizinis asmuo (vartotojas) sudaro sutartį su prekių ar paslaugų pardavėju (tiekiu) su vartotojo verslu ar profesija nesusijusiu tikslu, t.y. vartotojo asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti

Verslininko samprata Lietuvos teisėje

(I)

- Nėra vartojama vieninga “verslininko” sąvoka
- Kaip ir ES teisės aktuose naudojama pardavėjo ir paslaugų teikėjo sąvokos
- VTAĮ
 - Pardavėjas – asmuo, kuris verčiasi prekyba ir vykdydamas savo verslą siūlo ir parduoda prekes vartotojams
 - Paslaugų teikėjas – asmuo, kuris vykdydamas savo verslą siūlo ir atlygintinai suteikia paslaugas vartotojams

Verslininko samprata Lietuvos teisėje (II)

□ CK

- 6.350 str. 1 d. – pardavėjas – asmuo, kuris verčiasi prekyba, arba jo atstovas
- 6.504 str. 1 d. – nuomotojas – asmuo, kurio nuolatinis verslas – daiktų nuoma
- 6.672 str. 1 d. rangovas, kuris verčiasi tam tikru verslu

Problemos –vartojimo sutarties samprata per siaura

- Teisinėje literatūroje yra remiamasi CK 1.39 straipsniu ir atitinkamai teigiama, kad vartojimo sutarties šalys yra vartotojas ir prekių arba paslaugų pardavėjas (tiekėjas)
- CK ir VTAĮ pateikta vartojimo sutarties samprata nukreipia tik į situaciją, kai vartotojas yra paklausos pusėje, o verslininkas – pasiūlos (sąvokos „dėl prekių ar paslaugų įsigijimo“, „prekių ar paslaugų pardavėju (tiekėju)“ nukreipia būtent į pasiūlą)

Problemos – prekės samprata

- CK naudoja „prekės“ sąvoką, kas gali suponuoti aiškinimą, jog nekilnojamojo turto sutartis nėra vartojimo sutartis
- Vartotojų teisių apsaugos įstatymas išplėtė prekės sampratą (preke pagal šį įstatymą yra laikomas kiekvienas daiktas, siūlomas parduoti arba parduodamas vartotojui; preke šis įstatymas taip pat pripažino ir šilumos ir elektros energiją, vandenį ir gamtines dujas)

Problemos - vartotojo, pardavėjo bei paslaugų teikėjo sąvokos per siauros (I)

- Sąvokos nukreipia į vartotoją kaip į pirkėją (paslaugų gavėją), bet ne į pardavėją (paslaugų teikėją)
- Pardavėjo ar paslaugų teikėjo apibrėžimuose naudojama sąvoka „vykdydamas savo verslą“ gali reikšti, kad jei verslininkas parduoda prekę arba ją perka tik vieną kartą – jis nevykdo savo verslo
- Samprata neapimtų viešųjų juridinių asmenų

Problemos - vartotojo, pardavėjo bei paslaugų teikėjo sąvokos per siauros (II)

- Kiti teiginiai pardavėjo ir paslaugų teikėjo apibrėžimuose – „parduoda prekes vartotojui“, „atlygintinai suteikia paslaugas vartotojui“ – suponuoja sutarties įvykdymo būtinumą
- Vartotojo sampratoje naudojamas požymis „naudoja prekę ar paslaugą“ suponuoja būtinumą *de facto* naudoti prekę asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti bei būtinumą naudoti prekę pačiam

Teismų praktika (I)

- Pagal vartojimo sutarties šalių (subjektų) specifiką ir vartotojo tikslus išskiria 3 rūšių sutartis
- Sutarties dalykas ar objektas nėra kvalifikuojamieji vartojimo sutarties požymiai
- Vartojimo santykiai kvalifikuojami dviem lygmenimis: sutartis priskiriama vartojimo sutarčių grupei (taikomos bendrosios vartotoją ginančios teisės normos); pagal dalyką sutartys priskiriamos atskirai vartojimo sutarčių rūšiai (be bendrųjų – taikomi specialūs konkrečiai sutarčiai būdingi vartotojų teisių gynimo būdai)

Teismų praktika (II)

- „sutartis turėtų būti kvalifikuojama kaip vartojimo, jei ji atitinka šiuos esminius požymius. **Pirma, prekes ar paslaugas įsigyja fizinis asmuo. Antra, fizinis asmuo prekes ir paslaugas įsigyja ne dėl savo ūkinės-komercinės ar profesinės veiklos, o savo asmeninių, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Trečia, prekes ar paslaugas teikia verslininkas (fizinis ar juridinis asmuo, kuris veikia savo verslo (plačiaja prasme) tikslais).** Toks teisinis reguliavimas suponuoja bylą nagrinėjančio teismo pareigą teisiškai kvalifikuojant sutartį nustatyti, koks asmuo, t. y. fizinis ar juridinis asmuo, yra prekių ar paslaugų vartotojas, taip pat prekių ir paslaugų įsigijimo tikslą (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-579/2003; 2008 m. vasario 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-211/2008*). Kvalifikuojant sutartį vartojimo sutartimi svarbios abi šalys, todėl visais atvejais greta vartotojo būtina identifikuoti ir kitą sutarties šalį – verslininką. Sutartys, sudarytos **dviejų vartotojų (fizinių asmenų), vartojimo sutartimis nelaikomos.** Jei sutarties šalys yra du verslo subjektai, jų sudaryta sutartis taip pat nepatenka į vartojimo sutarties sampratą ir atitinkamam ginčo santykiui teisės aktai, reglamentuojantys vartotojų teisių apsaugą, netaikytini (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-351/2004*). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vartojimo sutartį kvalifikuojančiu požymiu yra **ne sutarties tikslas, o vienos iš sutarties šalių – prekių pirkėjo ar paslaugų įgijėjo tikslas.**“

Teismų praktika (III)

- „Individuali įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo (CK 2.33 straipsnio 1 dalis, 2.50 straipsnio 4 dalis, Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymo 2 straipsnis), individuali įmonė ir jos savininkas yra atskiri teisinių santykių subjektai. **Individuali įmonė, būdama juridinis asmuo, negali būti laikoma vartotoju, o individualios įmonės sudaryta prekių ar paslaugų įsigijimo sutartis nėra vartojimo sutartis.**“ (*LAT CBS 2008 m. spalio 6 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-455/2008*)
- „Ūkininkas yra fizinis asmuo, kuris vienas arba su partneriais verčiasi žemės ūkio veikla ir miškininkyste, o jo ūkis įregistruotas Ūkininkų ūkių registre (Lietuvos Respublikos ūkininko ūkio įstatymo 2 straipsnio 2 dalis). **Tuo atveju, kai ūkininkas sudaro prekių ar paslaugų įsigijimo sutartį, jos kvalifikavimui būtina nustatyti, koku tikslu prekės ar paslaugos yra įsigytos – ūkinei veiklai ar asmeniniams poreikiams tenkinti.** Jeigu ūkininkas įsigyja prekes ar paslaugas su jo vykdoma veikla susijusiu tikslu, jis negali būti laikomas vartotoju. Atitinkamai – jeigu ūkininkas įsigyja prekes ar paslaugas savo asmeniniams ar šeimos poreikiams tenkinti, jis yra vartotojas ir turi gauti atitinkamą teisinę apsaugą.“

Teismų praktika (IV)

- „Verslui, kaip specifinei asmens veiklai, apibūdinti nacionalinės teisės aktuose gali būti vartojamos ekonominės, ūkinės-komercinės, individualios veiklos sąvokos. Pažymėtina, kad vartojimo sutarties kvalifikavimo aspektu šių sąvokų reikšmė yra analogiška, t. y. konstatavus, kad asmuo užsiima ekonomine, ūkine–komercine, individualia veikla ar verslu ir ši veikla **atitinka tris esminius požymius: yra tęstinė (nuolatinė), savarankiška, ja siekiama ekonominės naudos**, – prekių pardavėjas ar paslaugų teikėjas vartojimo sutartyje pripažintinas verslininku (CK 1.30 straipsnis)“

Teismų praktika (V)

- „Atitinkamai ekonomine veikla **nelaikoma darbo veikla, valstybės ir savivaldybių veikla** (net jeigu už valstybės ir savivaldybių veiklą mokami mokesčiai ar rinkliavos) (Pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 2 straipsnio 6 dalis).“
- „Sistemiškai vertinant nurodytas įstatymines nuostatas, darytina išvada, kad nacionalinėje teisėje įvardijant vartojimo sutarties šalį – verslininką – vartojamas verslo (vertimosi tam tikra veikla) terminas apima ir **savarankišką profesinę veiklą**. Profesinė veikla – tai teikimas tam tikrų profesinių paslaugų, kurias turi teisę teikti tik specialų išsimokslinimą ir kvalifikaciją turintys asmenys.“

Teismų praktika (VI)

- „Pažymėtina, kad prekių ar paslaugų pardavėju **gali būti pripažintas ir viešasis juridinis asmuo**. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pripažinta, kad nors Vilniaus miesto savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo (CK 2.34 straipsnio 2 dalis), tačiau, komerciniais tikslais sudarydama nuomos sutartį, ji veikė kaip verslininkė (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-132/2008*).“

Teismų praktika (VII)

- „Teisės aktuose gali būti nustatyti specialūs reikalavimai, tokie kaip registracija, verslo liudijimo gavimas ir kita, kuriuos įvykdęs fizinis asmuo įgyja teisę verstis ūkine-komercine veikla. Asmuo, nesilaikęs šių reikalavimų, bet faktiškai vertęsis ūkine-komercine veikla (t. y. vertęsis ja neteisėtai), **santykiyje su vartotoju turi būti laikomas verslininku ir negali remtis tuo, kad formaliai nebuvo verslininkas**. Tai, kad verslininkas nedeklaravo teikiamų paslaugų, negali apsunkinti silpnesniosios sutarties šalies padėties.“
- „Be to, paslaugos tiekėjas yra verslininkas, todėl įrodinėjimo našta negali būti perkeliama silpnesniajai šio santykio šaliai – vartotojui (automobilio savininkui) (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 15 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2K-3-624/2006*)“

LAT CBS 2005 m. spalio 19 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-458/2005 *V.P.v AB „Durpeta“* (I)

- CK Šeštosios knygos XXII skyriaus ketvirtojo skirsnio normų (CK 6.292 – 6.300 straipsniai), numatančių atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų taikymas – pagal šias normas ieškovas gali būti tik fizinis asmuo – vartotojas.
- Vartotojas (fizinis asmuo) turi teisę į žalos atlyginimą tiek tais atvejais, kai jis buvo prekių ar paslaugų pirkėjas ar užsakovas, tiek tais atvejais, kai jo su gamintoju nesieja jokie sutartiniai santykiai

LAT CBS 2005 m. spalio 19 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-458/2005 *V.P.vAB „Durpeta“* (II)

- Byloje nustatyta, kad ieškovas V. P. yra ūkininkas, ir durpių substratą, kurį pagamino atsakovas, iš trečiojo asmens A. B. individualios įmonės jis pirko ne vartojimo, o savo verslo – daržovių ir gėlių auginimo – tikslais, todėl žala, padaryta nekokybiškomis prekėmis, atlyginama ne pagal ketvirtojo skirsnio normas, o pagal bendrąsias civilinės atsakomybės taisykles (CK Šeštosios knygos XXIII skyriaus antrojo ir trečiojo skirsnių normas).
- AB “Durpeta” nėra tinkamas atsakovas šioje byloje. Atsakovu nagrinėjamoje byloje galėtų būti A. B. individuali įmonė, pardavusi ieškovui durpes ir durpių substratą daržovių ir gėlių daigų auginimui (CK 6.334 straipsnis).

LAT CBS 2008 m. spalio 6 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-455/2008 A.J. Individuali įmonė v. UAB „Laivyno inžinerijos centras“

- Preliminarioji buto, kuris nepastatytas, pirkimo-pardavimo sutartis, sudaryta uždarnosios akcinės bendrovės ir individualios įmonės šios įmonės savininko (fizinio asmens) asmeniniam poreikiams tenkinti
- Individuali įmonė (juridinis asmuo) ir jos savininkas (fizinis asmuo) civiline teisine prasme yra du atskiri teisinių santykių (tiek ikisutartinių, tiek sutartinių) subjektai
- Pagal subjektą sudariusią sutartį - sutartis nėra vartojimo

LAT CBS 2003 m. gegužės 12 d. nutartis c.b. 257-oji DSNB v. *Specialios paskirties UAB „Vilniaus vandenys“* Nr. 3K-3-579/2003 ir kt (I)

- Aplinkybė, jog sutartis formaliai sudaryta su juridiniu asmeniu neturi būti sureikšminama, todėl vien ta aplinkybė, kad tam tikrais atvejais sutartį pasirašo ne pats fizinis asmuo, o jam atstovaujantis specialaus teismo juridinis asmuo, pvz., daugiabučio namo savininkų bendrija, nėra pagrindas nelaikyti sutarties vartojimo sutartimi
- Vartotoju pripažįstamas fizinis asmuo, kuris faktiškai naudojasi perkama preke savo namų ūkio reikmėms ir už ją sumoka, t.y. galutinis prekių ir paslaugų vartotojas

LAT CBS 2003 m. gegužės 12 d. nutartis c.b. 257-oji DSNB v. *Specialios paskirties UAB „Vilniaus vandenys“* Nr. 3K-3-579/2003 ir kt (II)

- „Teisėjų kolegija konstatuoja, jog bylą nagrinėję teismai ginčijamas sutartis vertino formaliai ir nepagrįstai sureikšmino aplinkybę, kad ginčijamas sutartis pasirašė juridiniai asmenys. **Tačiau bylą nagrinėję teismai nevertino, kas faktiškai naudojasi perkama preke ir kas už ją sumoka. Taip pat teismai nevertino aplinkybės, jog sutartį pasirašė savitas juridinis asmuo – daugiabučio namo savininkų bendrija.** Šios rūšies juridiniai asmenys yra specifiniai juridiniai asmenys – pagal Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo 3 straipsnio 1 dalį bendrija yra nekomercinis, specialaus teismo juridinis asmuo, per kurį butų savininkai įgyvendina savo daiktines ir prievolines teises. Akivaizdu, kad pagal ginčijamas sutartis tiekiamo vandens vartotojais yra ne bendrija, bet butų savininkai, t.y. fiziniai asmenys, naudojantys vandenį savo namų ūkio reikmėms. Būtent butų savininkai, o ne bendrija moka už tiekiamą vandenį. Vadinasi, sutarties objekto - vandens - vartotojai yra fiziniai asmenys, bet ne bendrija. Atitinkamai vandens butų savininkams pardavėjas (tiekėjas), kuriam už patiektą vandenį sumoka butų savininkai, yra UAB „Vilniaus vandenys“, o ne daugiabučio namo savininkų bendrija. Todėl ginčijamos sutartys teisine prasme vertintinos kaip vartojimo sutartys ir joms turi būti taikomos specialios teisės normos, taikomos vartojimo sutartims.“

LAI CBS 2011 m. gegužės 17 d. nutartis c.b. Nr. 3k-3-239/2011 A.A.A., G.B., G.B. ir kt. v A.K. firma “Nilara”

- Turizmo paslaugų sutartį sudarė profesinė sąjunga
- “Nors ginčo sutartį sudarė profesinė sąjunga, tačiau su kasatoriumi ji buvo sudaryta dėl paslaugų fizinių asmeniniams poreikiams, nesusijusiems su verslu ir profesija, tenkinti, šie asmenys asmeniškai pirko, t.y. sumokėjo už paslaugas ir jomis naudojosi. Šie požymiai lemia sutarties kvalifikavimą vartojimo sutartimi.”

LAT CBS 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c.b. *L. Kasperavičienė v AB SEB Vilniaus bankas* Nr. 3K-3-156/2007 (I)

- Ginčas dėl preliminariosios nebaigtos statybos namo su priklausiniais pirkimo–pardavimo sutarties – vienas iš reikalavimų patvirtinti nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sutarties sudarymą dėl gyvenamojo namo su priklausiniais
- Ginčas išspręstas arbitraže (Vilniaus komercinio arbitražo teismas)
- Arbitražo sprendimas ginčijamas dėl prieštaravimo Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintai viešajai tvarkai

LAT CBS 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c.b. *L. K. v AB SEB Vilniaus bankas* Nr. 3K-3-156/2007 (II)

- „Arbitražo teismo byloje ir nagrinėjamoje byloje nėra duomenų, kad ieškovė veikė, siekdama tikslų, nesusijusių su jos prekyba, verslu, ar profesija. Be to, šią aplinkybę ieškovė nurodė tik kasaciniame skunde ir nepateikė ją pagrindžiančių motyvų. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje nėra pagrindo konstatuoti, kad ieškovė veikė siekdama nurodytų tikslų, ir ją pripažinti vartotoja.“
- „Teisėjų kolegija pažymi, kad kai pirkimo–pardavimo sutarties objektas yra nekilnojamasis daiktas, tai kvalifikuojant konkrečią sutartį vis dėlto į ją būtina atsižvelgti.“

LAT CBS 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c.b. *L. K. v AB SEB Vilniaus bankas* Nr. 3K-3-156/2007 (III)

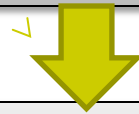
□ Sutarčių sudaromų ne verslo patalpose direktyva numato, kad direktyva netaikoma sutartims dėl nekilnojamojo turto statybos, pardavimo ir nuomos arba sutartims dėl kitų su nekilnojamuoju turtu susijusių teisių

CK 1.39 str 1 d įtvirtintame vartojimo sutarties apibrėžime sutarties objektas yra prekės ar paslaugos

CK 6.350 str **imperatyviai** nustatyta, kad vartojimo pirkimo–pardavimo sutarties objektas yra prekė – kilnojamasis daiktas.

LAT CBS 2007 m. balandžio 6 d. nutartis c.b. *L. K. v AB SEB Vilniaus bankas* Nr. 3K-3-156/2007 (IV)

Nekilnojamojo daikto pirkimo–pardavimo sutartį reglamentuojančios normos - specialiosios, kurios nustatytos atsižvelgiant į išskirtinį sutarčių objektą – nekilnojamąjį daiktą

Nesąžiningų sąlygų direktyvos 1 str 2 d nustato, kad sutarčių sąlygoms, atspindinčioms įstatymų ar kitų teisės aktų privalomas nuostatas ir tarptautinių konvencijų, prie kurių yra prisijungusios valstybės narės ar Bendrija, nuostatas ar principus, ypač transporto srityje, šios direktyvos nuostatos nėra taikomos

Nesąžiningų sąlygų direktyva netaikoma - sutartis nėra vartojimo, todėl ginčas arbitruotinas

LAT CBS 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-541/2009
M.L.v Latvijos Respublikos bendrovei Air Baltic Corporation AS (I)

- Vežimo sutartis dėl skrydžio lėktuvu
- Sutartyje nustatyta sąlyga, kad ginčai sprendžiami vežėjo buveinės vietos teismuose
- Jurisdikcinė sąlyga nesąžininga
- Vartotojas, vadovaudamasis Reglamento Nr. 44/2001 2 str bei 5 str 1 p, turi teisę savo pasirinkimu kreiptis dėl kompensacijos pagal Reglamentą Nr. 261/2004 priteisimo į atsakovo buveinės, centrinės administracijos arba pagrindinės verslo vietos, lėktuvo išvykimo arba atvykimo vietos valstybės narės teismą (pagal prievolės vykdymo vietą)

LAT CBS 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-541/2009
M.L. v Latvijos Respublikos bendrovei Air Baltic Corporation AS
(II)

- Keleivio vežimo sutartis yra vartojimo sutartis
 - Jos dalykas yra specifinė paslauga – keleivio nugabenimas į paskirties punktą
 - Paslaugos gavėju (keleiviu) gali būti tik fizinis asmuo
 - Sutarties sudarymo tikslo požiūriu - skirtini vežimo, kaip tokio (skrydžio), ir asmens kelionės tikslai
 - Vežimas, kaip toks (skrydis), yra siauresnė sąvoka nei kelionė ir apima tik kelią nuo išvykimo punkto iki paskirties punkto
 - Keleivio vežimo oru sutarties dalykas yra skrydis, kaip toks; sutartimi tenkinamas asmeninis keleivio poreikis patekti į paskirties punktą, kuris negali būti laikomas susijusiu su jo verslu ar profesija, nes asmens kelionės tikslas (t. y. jo veikla atvykus į paskirties punktą) yra už keleivio vežimo sutarties ribų

LAT CBS 2011 m. spalio mėn. 18 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-397/2011 I.A. v. AB SEB Lizingas (I)

- Sprendžiamas klausimas sutartį kvalifikuoti kaip lizingo (finansinės nuomos) ar išperkamosios nuomos (vartojimo kredito)
- Nuo to priklauso atsakymas, ar galima tam tikras sąlygas pripažinti nesąžiningomis
- LAT detaliau nepasisako nevysto ETT Gruber byloje išvystyto kriterijaus, nors minėtą sprendimą nurodo

LAT CBS 2011 m. spalio mėn. 18 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-397/2011 I.A. v. AB SEB Lizingas (II)

“Bylos nagrinėjimo pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose metu kasatorė įrodinėjo, kad ginčo automobilį ji įsigijo savo asmeniniams, su verslu nesusijusiems poreikiams tenkinti. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad tokia aplinkybė byloje įrodyta. Apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai, t. y. kad automobilis buvo įgytas verslo tikslais. Minėta, kad, nustatant, kokio tikslo siekia fizinis asmuo, sudarydamas prekės (paslaugos) įsigijimo sutartį, **būtina analizuoti sutarties sudarymo aplinkybes, sutarties turinį, pobūdį ir kitus reikšmingus faktus.** Pažymėtina, kad ginčo atveju su atsakovu sudarytos sutarties pagrindu kasatorė įsigijo automobilį. **Akivaizdu, kad automobilis, neturintis specialios paskirties, gali būti naudojamas tiek verslo, tiek asmeniniams poreikiams tenkinti.** Byloje pateikti įrodymai patvirtina ir kasatorė šios aplinkybės neginčija, kad ji yra verslininkė – vykdo individualią veiklą (Laikinoji metinė 2006 m. pajamų mokesčio deklaracija, verslo liudijimo Nr. 0604046 kopija, paraiška sudaryti lizingo sutartį, UAB „Neo Group“ pažyma, kad kasatorė teikia šios įmonės darbuotojams anglų kalbos mokymo paslaugas). Kasatorė procesiniuose dokumentuose teismui – ieškinyje, apeliaciniame skunde (T. 1 b. l. 3-8; T. 2, b. l. 79-83, 154-157) yra nurodžiusi, kad automobilis jai reikalingas individualiai veiklai vykdyti: „buvau priversta važinėti senu automobiliu, o tai kenkė mano prestižui ir įvaizdžiui bei trukdė vystyti verslą“; „man padaryta didelė turtinė ir neturtinė žala, kadangi automobiliu negaliu naudotis ir dėl to vystyti savo darbinės veiklos“. Byloje pateikta kasatorės ir atsakovo 2006 m. vasario 8 d. sudaryta finansinio lizingo sutartis ir šios sutarties priedas „Patvirtinimas“, kuriame nurodyta, kad klientas suprato ir sutinka su sutarties sąlygomis. **Teisėjų kolegijos vertinimu, faktiniai bylos duomenys sudaro pagrindą išvadai, kad automobilį kasatorė įsigijo ne tik asmeniniams poreikiams tenkinti, bet ir verslui (CPK 176, 177, 185 straipsniai)."**

LAT CBS 2012 m. kovo mėn. 1 d. nutartis c.b. Nr. 3K-3-65/2012 AB bankas SNORAS v V.Ž.

- „Kasaciniame skunde teigiama, kad, vadovaujantis šiuo sutarties punktu, sutartis kvalifikuotina kaip vartojimo. Tačiau teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, **kad vartojimo sąvoka yra nevienareikšmė.** Bankų veikloje ši sąvoka (paskola vartojimo reikmėms) paprastai vartojama apibūdinti paskoloms, kurios suteikiamos nenurodant konkretaus jų naudojimo tikslo. Minėta, kad vienas iš esminių vartojimo sutarties požymių yra prekių ir paslaugų įsigijimo tikslas – savo asmeninių, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Teisėjų kolegija pažymi, kad, **nagrinėjamu atveju sutartyje nesant nurodyto konkretaus paskolos naudojimo tikslo, sutarties pobūdis vertintinas atsižvelgiant į įkeisto turto pobūdį bei naudojimą.** Atsiliepime į kasacinį skundą pagrįstai nurodyta, kad, atsižvelgiant į tai, jog pareiškėjas AB bankas SNORAS ir kasatorius **per trumpą laikotarpį sudarė kelias paskolos sutartis, kurios aiškintinos ne atskirai, o kartu; įsigytus žemės sklypus kasatorius, pakeitęs tikslinę naudojimo paskirtį, parduodavo, jis laikytinas verslininku, bet ne vartotoju.** Tokias išvadas dėl kasatoriaus veiklos pobūdžio leidžia daryti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos išnagrinėtose civilinėse bylose pagal *AB banko SNORAS* pareiškimus dėl priverstinio skolos išieškojimo iš įkeisto turto konstatuotos aplinkybės (2012 m. kovo 1 d. nutartys civilinėse bylose Nr. 3K-3-67/2012; 3K-3-68/2012 ir 3K-3-69/2012). Šie duomenys neleidžia daryti išvados, kad kasatorius Ž. V. pagal aptariamą sutartį gauta paskola buvo skirta jo asmeninių, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Dėl to teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai neturėjo pagrindo kvalifikuoti kasatoriaus ir pareiškėjo sudarytos paskolos sutarties kaip vartojimo.“